

Odnos roditeljskog nadzora i ponašanja na internetu

Lagator, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:230250>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**



Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)



Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij psihologije

Ivana Lagator

**ODNOS RODITELJSKOG NADZORA I PONAŠANJA NA
INTERNETU**

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Sumentor: Ivana Duvnjak, asistentica

Osijek, 2017.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Diplomski studij psihologije

Ivana Lagator

**ODNOS RODITELJSKOG NADZORA I PONAŠANJA NA
INTERNETU**

Diplomski rad

Područje društvenih znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Sumentor: Ivana Duvnjak, asistentica

Osijek, 2017.

Sadržaj

1.1 Roditeljski nadzor	1
1.2 Različita ponašanja djece na internetu	3
1.3 Roditeljski nadzor i ponašanja djece na internetu	6
1.4 Spolne razlike u ponašanjima djece na internetu	7
1.5 Spolne razlike u roditeljskom nadzoru	8
2. Cilj, problemi i hipoteze	9
2.1 Cilj	9
2.2 Problemi	9
2.3 Hipoteze	9
3. Metoda	11
3.1 Sudionici	11
3.2 Instrumenti	11
3.3 Postupak	13
4. Rezultati	14
4.1 Deskriptivna analiza	14
4.2 Obilježja roditeljskog nadzora	16
4.3 Spolne razlike u posjedovanju Facebook profila, u učestalosti korištenja interneta, aktivnostima, motivaciji, objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na Facebook-u te u percipiranoj razini roditeljskog nadzora	20
5. Rasprava	24
6. Ograničenja, implikacije i prijedlozi za buduća istraživanja	29
7. Zaključak	30
8. Literatura	31

Odnos roditeljskog nadzora i ponašanja na internetu

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos roditeljskog nadzora i spola sudionika sa nekim ponašanjima na internetu. U istraživanju je sudjelovalo 388 učenika četvrtih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Rezultati pokazuju kako djeca češće percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora. Učenici koji percipiraju višu razinu roditeljskog nadzora provode više vremena dnevno u dopisivanju s prijateljima i u traženju zanimljivih podataka, češće pronalaze motivaciju za pristupanje internetu u traženju informacija vezanih za školu i druženju te češće objavljuju sadržaje na društvenim mrežama od učenika koji percipiraju nižu razinu roditeljskog nadzora. Prilikom ispitivanja spolnih razlika utvrđeno je kako dječaci češće izražavaju kako imaju otvoren *Facebook* profil, provode više vremena na internetu radnim danom i vikendom od djevojčica te češće igraju igrice, objavljuju postove i traže zanimljive podatke. Osim toga, češće pronalaze motivaciju za pristup internetu u odlaganju dosade i želji da ne budu drugačiji od drugih, a i češće navode kako ne mogu bez interneta, dok djevojčice češće pristupaju internetu u obrazovne svrhe. Rezultati su pokazali kako dječaci češće objavljuju različite sadržaje na društvenim mrežama i češće otkrivaju osobne informacije na *Facebook-u*, dok u percipiranoj razini roditeljskog nadzora nisu utvrđene spolne razlike. Ovi podaci mogu pridonijeti boljem razumijevanju uloge roditelja u korištenju interneta kod djece.

Ključne riječi: roditeljski nadzor, ponašanja djece na internetu, društvene mreže

Relationship between parental control and behavior on the Internet

The aim of this study was to examine the relationship between parental control and gender in some behaviors on Internet. The participants were 388 fourth-grade primary school students in the Republic of Croatia. The results indicated that children are more likely to perceive high level of parental control. The students who perceive a higher level of parental control spend more time in correspondence with friends and in search of interesting informations, more often find the motivation to access the Internet in finding school related informations and socializing, often publish content on social networks unlike students who perceive a lower level of parental control. When examining gender differences, it was found that boys more often say that they have an open *Facebook* profile, spend more time on the Internet on weekday and weekend, play games, publish posts and look for interesting information. In addition, the boys more often find the motivation for Internet access in ending boredom and the desire not to be different from others and more often they state they can not do without the Internet while girls are more likely to access the Internet in educational purposes. Also, the results indicated that the boys frequently post more diverse content on social networks and reveal personal information on *Facebook*. There are no gender differences in perceived level of parental control. These data can contribute to a better understanding of the role of parents in using the Internet in children.

Key words: parental control, children behavior on the Internet, social networks

1. Uvod

1.1 Roditeljski nadzor

Danas je gotovo nemoguće odrastanje djece bez računala i ostale informacijske i komunikacijske tehnologije koja čini dio naše svakodnevice, omogućavajući djeci i mladima zabavu i povećane mogućnosti za komunikaciju i prikupljanje informacija u svezi škole (Chien-Hsin, Shong-Lin i Chin-Pi, 2009). Ljudi koriste kućna računala i internet na puno raznih načina i u različite svrhe, uključujući zabavu, obrazovanje, pronalaženje informacija i komunikaciju (Kraut i sur., 1998). Uz brojne prednosti internet skriva i opasnosti, posebno za djecu i mlade. Često se ističu rizici nastanka ovisnosti, pretilosti uslijed smanjene tjelesne aktivnosti, mržnja, *cyberbullying*, narušavanje privatnosti te rizici izloženosti pornografskim sadržajima (Nikodem, Kudek Mirošević i Bunjevac Nikodem, 2014). Prema tome, važno je nadzirati korištenje interneta djece budući da roditeljski nadzor ima izravan zaštitni učinak na uznemiravanje djece, pri čemu uključenost roditelja može smanjiti rizik od *online* zlostavljanja od strane vršnjaka (Ybarra i Mitchell, 2004). Ukoliko dijete dijeli svoje brige s roditeljima i traži savjete oko ponašanja na internetu, roditelji mogu obeshrabriti njihovu povezanost s devijantnim vršnjacima (Hirschi, 2001).

Roditeljskim nadzorom se smatra skup roditeljskih postupaka ili ponašanja kojim roditelji prate aktivnosti djece i adolescenata (Borawski, Ievers-Landis, Lovegreen i Trapl, 2003). Osim toga, isti autori navode kako postoje i izazovi za procjenu valjanosti konstrukta roditeljskog nadzora, budući da neki autori tvrde kako je to zapravo mjera „roditeljskog znanja“, a ne aktivnih roditeljskih nastojanja za praćenjem aktivnosti djece. Istraživanja (npr. Kerr, Stattin i Burk, 2010) su pokazala da je roditeljsko znanje, a ne ograničavajuće roditeljsko ponašanje povezano s manje problematičnim ponašanja djece. Uloga roditelja u razvoju djece iznimno je važna te se odnos roditelja i djeteta treba promatrati kao dinamičan proces koji se mijenja s razvojem djeteta i roditelja (Meehan i Hickey, 2016). U tradicionalnim roditeljskim stilovima pojavljuju se dvije temeljne bipolarne dimenzije roditeljskog stila, emocionalnost/toplina i nadzor na osnovu kojih nastaju četiri stila roditeljstva: autoritativan, autoritaran, permisivan i ambivalentan (Baumrind, 1971). Odlika roditelja s autoritativnim stilom je visok stupanj kontrole i uključenosti, pri čemu roditelji pohvaljuju i potiču djecu, potiču samopouzdanje i socijalnu kompetenciju te stvaraju tople odnose unutar obitelji. Nasuprot tomu, u autoritarnom stilu roditeljstva vlada visoka kontrola što podrazumijeva stil zahtijevanja u kojem roditelji ulijevaju strah umjesto povjerenja i narušavaju djetetovo samopouzdanje. Roditelji sa permisivnim i ambivalentnim stilom roditeljstva imaju

problem sa disciplinom, budući da ne znaju nametnuti pravila te često i sami imaju problema sa samopouzdanjem.

Uporaba računala može imati pozitivan utjecaj na motivaciju učenika u osnovnoj i srednjoj školi, pri čemu internet, kada se koristi u skladu sa svojom svrhom, poboljšava školski uspjeh pojedinaca i potiče njihov osobni razvoj (Ayas i Horzum, 2013). Međutim, može privući preveliku pažnju učenika osnovne škole što ih može dovesti do toga da izgube nadzor nad korištenjem istog. Prekomjerna upotreba interneta negativno djeluje na razvoj pojedinca pri čemu je velika odgovornost na roditeljima koji mogu spriječiti neželjene posljedice korištenja istog. Roditelji mogu mijenjati neprikladna ponašanja djece (Patterson i Stouthamer-Loeber, 1984), a nadzor može imati središnju ulogu u roditeljskom posredovanju korištenja interneta. Roditeljski nadzor iskazuje razinu vođenja pri kojoj oni zabranjuju određena ponašanja na internetu i/ili uspostavljaju pravila, dok se roditeljska toplina može definirati kao razina komunikacije s djecom i podrške koju im daju (Valcke, Bonte, De Wever i Rots, 2010).

Eastin, Greenberg i Hofschire (2006) navode kako pristup roditelja u reguliranju djetetovog korištenja interneta pokazuje razinu autoriteta i sudjelovanja u brizi o djetetu. Roditeljski internetski stilovi temelje se na visokoj i niskoj razini topline. Na njoj su četiri osnovna roditeljska stila koja izražavaju razinu topline s jedne strane te razinu nadzora s druge. Valcke i suradnici (2010) definiraju roditeljske internetske stilove po uzoru na klasičnu podjelu, pri čemu navode kako se *permisivni stil roditeljstva* (eng. *the permissive parenting style*) odnosi na roditelje koji nemaju jasno postavljene granice oko korištenja interneta te se takvi roditelji često suzdržavaju od svađe s djecom. Isto tako, prepuštaju se željama i interesima djece i nastoje im udovoljiti, no ulažu u roditeljsku toplinu iako ne daju dovoljno čvrst primjer svojoj djeci. *Stil roditeljstva pun slobode* (eng. *the laissez-faire parenting style*) odražava nisku razinu nadzora i nisku razinu uključenosti te se odnosi na roditelje koji ne pokazuju pravilno podržavanje ili ograničavanje djece kada je riječ o korištenju interneta. U pravilu, oni ne provode puno vremena u razgovoru s djecom o internetskim aktivnostima niti im pružaju podršku i toplinu u optimalnoj mjeri. *Autoritativni stil roditeljstva* (eng. *the authoritative parenting style*) odnosi se na roditelje koji određuju jasna pravila, ali ne ograničavaju ponašanje na jasan način već očekuju od djece da budu odgovorna i ponašaju se tako da sama reguliraju svoje ponašanje. Oni najčešće uvode praktična pravila, kao što je trajanje korištenja interneta te provode puno vremena u razgovoru s djecom. Slijedi *autoritarni stil roditeljstva* (eng. *the authoritarian parenting style*) koji odražava bezuvjetno poštivanje i provedbu pravila bez objašnjenja. Takve obitelji uglavnom nikada ne raspravljaju o

problemu korištenja interneta i nisu otvoreni za razgovor i diskusiju o pristupu internetu. Roditelji zahtijevaju prihvaćanje i bespogovorno slijeđenje njihovog mišljenja o korištenju interneta.

Roditeljski nadzor važan je čimbenik koji može utjecati na različita ponašanja djece na internetu. Livingstone i Haddon (2009) definirali su pet vrsta medijacije roditelja u korištenju interneta njihove djece: aktivno posredovanje (roditelji su prisutni kada dijete koristi internet i pomažu mu u tome); posredovanje koje uključuje poticanje djece na sigurno korištenje interneta (roditelji raspravljaju o pravilnom ponašanju prilikom korištenja interneta s djecom, pružaju savjete i podučavaju kako se ponašati na internetu); posredovanje putem uspostavljanja granica ponašanja (roditelji postavljaju pravila i ograničenja); praćenje (stalna provjera *web* stranica koju djeca posjećuju što uključuje praćenje kontakata, poruka i profila na različitim društvenim mrežama) i postavljanje tehničkih ograničenja (korištenje posebnog softvera za blokiranje i filtriranje *web* stranica, praćenje posjećenih *web* stranica ili postavljanje vremenskog ograničenja). Nadzor može biti postavljen na način da se definira restrikcija upotrebe (koliko vremena se smije dnevno provoditi na računalu) ili razgovorom o sigurnoj upotrebi interneta između roditelja i djece (Smith, Gradisar i King, 2015). Pravila koja postave roditelji i dobra komunikacija između roditelja i djece povezana su s manjim rizikom potencijalno štetne uporabe interneta. Sukladno tome, roditelji ne bi smjeli dopustiti djeci da njihova želja i potreba za privatnošću nadvlada roditeljsku odgovornost.

Podržavajući oblici odgoja s prikladnom kontrolom rezultiraju s manje problema u ponašanju kod adolescenata i podrška od strane roditelja povezana je s manjom razinom depresivnosti kod adolescenata (Aquilino i Supple, 2001). Također, problematična upotreba interneta povezana je s manjim praćenjem roditelja, nižim posredovanjem prilikom korištenja interneta djece, većim provođenjem vremena za računalom te siromašnijim roditeljskim odnosima s djecom (Bleakley, Ellithorpe i Romer, 2016).

1.2 Različita ponašanja djece na internetu

Prevalencija i učestalost korištenja interneta i računala kod djece. Budući da se sve veći broj djece svakodnevno koristi internetom, sve se češće provode istraživanja koja ispituju njihova ponašanja prilikom korištenja istog. Primjerice, istraživanje provedeno u europskim zemljama pokazalo je kako 93% djece u dobi od 9 do 16 godina aktivno koristi internet, pri čemu ih 60% pristupa internetu svakodnevno (Livingstone, Haddon, Görzig i Olafsson, 2011). Slično tome, Gross, Juvonen i Gable (2002) navode kako 90% sudionika koristi internet povremeno ili redovito kod kuće, pri čemu ih 84% navodi kako internetu pristupa svaki dan.

Istraživanje koje je proveo UNICEF (2008) pokazalo je kako većina učenika (96%) ima vlastiti mobitel i računalo (95%), pri čemu 48.3% djece navodi kako svakodnevno pristupa internetu. Također, navodi se kako većina učenika internet koristi svaki dan (71.5%), pri čemu ga najčešće koriste jedan do dva sata (43.4%), zatim tri do četiri sata (26.2%), a najmanji udio (9%) koristi internet pet i više sati (Puharić, Stašević, Ropac, Petričević i Jurišić, 2014). Učenici viših razreda provode na internetu gotovo tri sata dnevno, pri čemu najčešće pristupaju internetu preko mobitela (Šincek, Tomašić Humer i Duvnjak, 2015). Iako se preporučuje kako djeca ne bi trebala provoditi vrijeme za zaslonom više od dva sata dnevno, noviji dokazi upućuju na to kako djeca u dobi između 10 i 12 godina u prosjeku provedu tri sata dnevno ispred računala ili televizora (Brug i sur., 2012).

Zastupljenost najčešćih aktivnosti i motivacija za korištenjem interneta kod djece.

Raznovrsni su razlozi zbog kojih djeca upotrebljavaju internet. Brojna istraživanja ukazuju na činjenicu da najveći postotak mladih ljudi internet koristi u svrhu komunikacije s prijateljima, zatim za skidanje različitih sadržaja te za pretraživanje materijala potrebnog za školu i učenje (Livingstone i sur., 2011; Haddon i Livingstone, 2012). Primjerice, navodi se kako 56% učenika koristi računalo za igranje igrice, 47% za školske zadaće, dok ih 45% koristi u svrhu povezivanja na internet (DeBell i Chapman, 2006). Istraživanja provedena u Hrvatskoj pokazuju kako najveći broj učenika koristi internet za upoznavanje novih prijatelja te za slušanje i presnimavanje filmova i glazbe (81%) (UNICEF, 2008; Puharić i sur., 2014). Prema tome, može se zaključiti kako djeca internet doživljavaju kao mjesto na kojem mogu sklapati prijateljstva i produbljivati odnose te usvajati nove informacije i na taj način učiti.

S obzirom na to da odrastanje započinje u domeni zabave i intime, prelazak iz djetinjstva u mladost povezan je s percipiranjem zabave i interesa koje pojedinci samostalno razvijaju i na taj način oblikuju svoju osobnost (Ilišin, Bobinac Marinović i Radin, 2001). U adolescentske motive za korištenjem interneta uključeni su zabavno i uzbudljivo internet iskustvo, učenje za nekomercijalne svrhe, trošenje vremena bez nekog cilja, komunikacija s drugima te potraga za informacijama (Carević, Mihalić i Sklepić, 2012). Djeca često izvještavaju o tome kako se na internetu dopisuju s prijateljima s kojima se i inače družu (92%) te internet postaje dopunski medij za održavanje kontakata (Gross i sur., 2002). Osim toga, jedan od primarnih razloga korištenja *Facebook-a* je održavanje kontakata na daljinu (Tosun, 2012), te je važno naglasiti kako korisnici najčešće tu društvenu mrežu koriste u svrhu razmjenjivanja poruka s prijateljima. Djeca u dobi od deset i jedanaest godina prilikom korištenja interneta najčešće igraju igrice, gledaju video uratke, pretražuju i skidaju slike, pretražuju *web* stranice i dopisuju se s prijateljima (Tabone i Messina,

2010). Navodi se kako djeca sve više vremena provode igrajući igrice na računalu, uključujući i *online* igrice u kojima se natječu s drugim igračima što može nepovoljno djelovati na razvoj djece budući da takve igrice često upotrebljavaju nasilje kao ključ za rješavanje problema. Međutim, treba imati na umu kako postoji i cijeli niz poučnih i zabavnih igrica koje mogu biti vrijedan medij za učenje i približavanje računala djetetu (Buljan-Flander, Karlović i Ćosić, 2004).

Djeca pristupaju internetu iz različitih razloga i s različitom svrhom. Izbjegavanje dosade je jedan od glavnih motiva za korištenjem interneta kod djece (Chien-Hsin i sur, 2009). Vuletić, Jeličić i Karačić (2014) proveli su istraživanje kojim su ukazali kako je kod 92% sudionika glavna svrha korištenja interneta razonoda, a tek kod 8% ispitanika škola ili posao. Ovaj podatak je vrlo važan te ukazuje na to kako kod sudionika postoji rizik za razvoj ovisnosti o internetu i računalu, ako se u obzir uzme spoznaja o tome da se ovisnost češće razvija kod nesvrhovite upotrebe interneta nego kod upotrebe u obrazovne ili profesionalne svrhe.

Objavljivanje različitih sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanje osobnih informacija na *Facebook-u*. S obzirom na to da računalo ne uključuje stvarni kontakt, osobe imaju osjećaj da su zaštićene budući da ne vide svog sugovornika te ne iznenađuje činjenica kako mlade osobe nisu svjesne opasnosti otkrivanja informacija o sebi na internetu. Važno ih je upozoriti kako davanje i minimalnih informacija može omogućiti stranoj osobi pronalaženje mjesta gdje žive ili idu u školu (Robotić, 2015). Također, treba ih podučiti kako ne trebaju odgovarati na sumnjive poruke niti prihvaćati nepoznate ljude za prijatelje na društvenim mrežama zbog objavljivanja vlastitih fotografija, videosnimaka, fotografija svoje obitelji i sličnog, što rezultira gubitkom kontrole i privatnosti nad time (Forner i sur., 2014).

Ropelato (2006) navodi kako 29% sudionika u dobi od 7 do 17 godina starosti daje slobodno svoje osobne podatke na internetu, kao što je kućna adresa, dok 14% djece daje svoju *e-mail* adresu na društvenim mrežama. Gross i Acquisti (2005) navode kako 87.8% osoba daje telefonski broj, dok ih 50.8% prikazuje kućnu adresu na profilima na *Facebook-u*. Istraživanje koje su proveli Livingstone i suradnici (2011) pokazalo je kako među korisnicima društvenih mreža njih 43% zadržava svoje profile privatnima tako da samo njihovi prijatelji mogu vidjeti osobne informacije, dok ih 28% izvještava kako je njihov profil djelomično privatn. Međutim, 26% djece izvještava o tome kako je njihov profil javan i kako su informacije dostupne svima. Istraživanje koje je provela Poliklinika za zaštitu djece i mladih u suradnji sa Hrabrim telefonom (2004) govori o tome kako 85% djece objavljuje puno ime i prezime na društvenim mrežama, 38% ih ima dostupnu *e-mail* adresu na svojim profilima, 31% ih dijeli informacije o svojoj školi, dok

9% djece daje svoj broj mobitela i njih 4% navodi kućnu adresu. Mlađi korisnici *Facebook-a* otkrivaju više osobnih informacija, provode više vremena na toj društvenoj mreži i koriste manje postavka privatnosti (Christofides, Muise i Desmarais, 2012). Iako je jedna od ključnih karakteristika društvenih mreža dijeljenje osobnih podataka i informacija s drugim korisnicima, osobe koje se trude posredstvom teksta, slika ili video zapisa prenijeti informacije o sebi, svjesno ili nesvjesno žrtvuju osobne podatke koji na različite načine mogu biti upotrjebljeni (van den Berg i Leenes, 2011).

1.3 Roditeljski nadzor i ponašanja djece na internetu

Roditelji koji su motivirani i kompetentni za korištenje interneta, djeci daju više informacija o korištenju interneta nego roditelji koji djeci zabranjuju korištenje interneta i ne dopuštaju postavljanja pitanja (Huang, 2002). Budući da su glavne internetske aktivnosti učenika igranje igrica, dopisivanje s prijateljima i prikupljanje informacija, treba ih podučiti o pravilnom korištenju interneta i nastojati im pružiti podršku. Roditelji koji imaju utjecaj na svoju djecu primjenjuju tehnike vrednovanja i restrikcije. Dakle, razgovaraju i gledaju sadržaje na internetu zajedno s djecom te određuju vremenska ili sadržajna ograničenja. Roditelji navode, kada ih se pita o interesima njihove djece prilikom korištenja interneta, kako ga djeca najčešće koriste u svrhu komunikacije, igranja igrica, slušanja glazbe i digitalne umjetnosti (Meehan i Hickey, 2016). Sukladno tome, roditeljsko poznavanje interesa dječjeg korištenja interneta ukazuje na poboljšana roditeljska iskustva i bolji odnos između djece i roditelja (Kerr, Stattin i Burk, 2010). Istraživanje provedeno u Hrvatskoj (Puharić i sur., 2014) ukazalo je na to kako zaštitu prilikom korištenja interneta ima ugrađeno 32.9% djece, dok većina nema nikakvih ograničenja u pristupu istog. Ipak, većina učenika (80%) pristupa internetu uz znanje roditelja, koji se u 55% slučajeva i sami u potpunosti koriste internetom, dok djelomično znanje o primjeni interneta ima 33.9% roditelja. Istraživači (Valcke i sur., 2010) koji su se bavili proučavanjem roditeljskih internetskih stilova uočavaju kako dominira autoritativni stil roditeljstva (59.3%).

Nadalje, istraživanje koje se bavilo proučavanjem roditeljskog nadzora pokazalo je kako 26% sudionika provodi vrijeme na internetu bez nadzora odrasle osobe, dok je više od polovine ponekad bez nadzora, 9% ih navodi kako su na internetu s prijateljem, a samo 4% djece navodi kako su uvijek pod nadzorom roditelja (Stanić, 2010). Slično, strano istraživanje koje je provedeno u SAD-u (Cole, 2001) utvrdilo je kako 55% djece u dobi od 12 do 15 godina navodi kako ne govori svojim roditeljima o aktivnostima koje čine na internetu, no odrasli u velikoj mjeri iskazuju kako nadziru njihovo korištenje interneta (91%). Pri tome je vremensko ograničenje uporabe prisutno kod 62% djece, korištenje softvera za filtriranje ili blokiranje upitnih *web* stranica prisutno je kod

32% djece, dok 67% djece navodi kako uvijek mora tražiti dopuštenje roditelja za pristup internetu. Roditelji uz vremensko ograničenje često postavljaju i pravila kako bi upravljali djetetovim korištenjem interneta. Većina pravila odnosi se na otkrivanje osobnih informacija (85%), objavljivanje različitih sadržaja (63%) te na korištenje društvenih mreža (47%), pri čemu 38% djece navodi kako imaju ograničenja u razmjenjivanju poruka putem interneta (Haddon i Livingstone, 2012). Rezultati drugog istraživanja (Livingstone i Bober, 2004) ukazuju kako 69% djece u dobi od 9 do 17 godine starosti izvještava o zabrinutosti zbog roditeljskog nadzora i praćenja aktivnosti na internetu, pri čemu dvije trećine mladih poduzimaju neke akcije kako bi zadržali svoju privatnost od roditelja ili drugih osoba. Osim toga, roditelji znatno češće zauzimaju aktivnu ulogu u dječjem korištenju interneta ukoliko su djeca mlađe dobi. Navodi se kako 93% roditelja govori o tome kako poduzimaju neku od strategija medijacije u korištenju interneta njihove djece, ukoliko su djeca u dobnoj skupini od 9 do 10 godina što se s porastom dobi smanjuje (Haddon i Livingstone, 2012).

Prema istraživanju Livingstonea (2007), 95% roditelja ima pozitivan stav o računalima pri čemu vjeruju kako korištenje interneta pozitivno utječe na akademski uspjeh i postaje dio suvremenog načina života. Roditelji koji imaju ambivalentan stav prema korištenju interneta njihove djece slažu se da internet pomaže djeci oko škole i otkrivanja novih stvari, no ističu i da krije različite opasnosti kao što su zlouporaba podataka djece i izlaganje nasilnim i pornografskim sadržajima (Livingstone i Bober, 2004). Studije koje su se bavile roditeljskim pravilima i ograničenjima korištenja interneta pokazale su kako postavljanje strogih pravila s obzirom na količinu vremena provedenog na internetu može promovirati kompulzivnu tendenciju djece pri odnosu korištenja računala (Eastin i sur., 2006; van den Eijnden, Spijkerman, Vermulst, van Rooij i Engels, 2010).

1.4 Spolne razlike u ponašanjima djece na internetu

U današnje vrijeme istraživači se sve više usmjeravaju na proučavanje spolnih razlika među djecom prilikom korištenja interneta. Primjerice, istraživanje koje su proveli Üneri i Tanidir (2011) među srednjoškolcima u Ankari pokazalo je kako dječaci pokazuju značajno višu razinu ovisnosti o internetu nego djevojčice. Isti nalaz je dobiven i u drugim istraživanjima gdje muški sudionici pokazuju viši stupanj prekomjerne upotrebe interneta (Livingstone i sur., 2011; Dufour i sur., 2016). Različita istraživanja ukazuju kako su dječaci više motivirani od djevojčica u pogledu funkcionalnih i zabavnih aktivnosti na internetu, što uključuje pretraživanje *web* stranica, igranje igrice te skidanje filmova i aplikacija (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield i Gross, 2001; Lenhart, Madden i Hitlin, 2005; Livingstone i sur., 2011). Nasuprot tome, djevojke češće koriste internet

za obrazovne i socijalne aktivnosti (Subrahmanyam i sur., 2001), uključujući *chat*, društvene mreže, *e-mail* i slušanje glazbe (Vlček, 2016). Djevojčice društvene mreže koriste više u svrhu komunikacije s prijateljima (Fairlie, 2016), dok je kod dječaka češće svrha socijalna kompenzacija, učenje i izgradnja socijalnog identiteta te zadovoljstva (Vlček, 2016).

Ispitujući korištenje društvenih mreža kod mladih korisnika utvrđeno je kako dječaci pristupaju društvenim mrežama u većoj mjeri nego djevojčice, što se s porastom dobi mijenja. Osim toga, djevojke društvene mreže koriste u svrhu dopisivanja s prijateljima koje poznaju u stvarnom životu, za razliku od mladića iste dobi koji se često dopisuju s nepoznatim osobama na društvenim mrežama (Boyd, 2007). Stoga ne iznenađuje podatak kako dječaci imaju tendenciju otkrivanja više osobnih podataka na društvenim mrežama nego djevojčice (Fogel i Nehmad, 2009).

1.5 Spolne razlike u roditeljskom nadzoru

Sve se češće nastoji dobiti relevantne pokazatelje o spolnim razlikama u stupnju roditeljskog nadzora prilikom korištenja interneta kod djece. Istraživanje koje su proveli Aunola, Stattin i Nurmi (2000) pokazalo je kako se roditelji ponašaju autoritarnije prema kćerima, a permisivnije prema sinovima. Isti autori navode kako roditelji određuju više pravila za kćeri i dosljedniji su u nadzoru djevojčica s obzirom na upotrebu interneta.

Djevojkama roditelji znatno češće ugrađuju zaštitu od neželjenih sadržaja, a one ujedno češće od mladića trebaju dopuštenje za pristup internetu (Puharić i sur., 2014). Kod roditelja koji imaju žensku djecu postoji veći interes za osobnim korištenjem interneta. To je možda povezano s njihovom željom da kontroliraju svoje kćeri i sadržaje kojima one pristupaju. To potvrđuje podatak da oni češće znaju koje stranice i sadržaje djevojčice posjećuju na internetu u odnosu na roditelje dječaka (Haddon i Livingstone, 2012). U istraživanju koje se bavilo roditeljskim posredovanjem dječjeg korištenja interneta utvrđeno je kako se iskustvo roditeljskog posredovanja razlikuje kod dječaka i djevojčica prilikom različitih aktivnosti na internetu, pri čemu se navodi kako roditelji u puno većoj mjeri nadgledaju korištenje interneta ženske djece (Meehan i Hickey, 2016). Izostanak potrebnog nadzora, kao i konflikti među roditeljima, utječu na pojavu ovisnosti o internetu, osobito kod djevojaka.

Trebalo bi se osigurati sigurno korištenje interneta za djecu i mlade čemu pridonose i istraživanja različitih ponašanja djece na internetu koja se koriste kao osnova za preventivne i intervencijske programe.

2. Cilj, problemi i hipoteze

2.1 Cilj

Cilj ovog istraživanja je ispitati obilježja roditeljskog nadzora, razlike u broju sudionika koji posjeduju i neposjeduju *Facebook* profil u skupinama s percipiranim visokim odnosno niskim roditeljskim nadzorom, razlike u ponašanjima na internetu s obzirom na razinu roditeljskog nadzora te ispitati spolne razlike u posjedovanju *Facebook* profila, u ponašanjima na internetu i razini roditeljskog nadzora učenika 4. razreda osnovne škole u Republici Hrvatskoj.

2.2 Problemi

1. Ispitati obilježja roditeljskog nadzora učenika 4. razreda osnovne škole.
2. Ispitati razlike u broju sudionika koji posjeduju i neposjeduju *Facebook* profil u skupinama s percipiranim visokim odnosno niskim roditeljskim nadzorom te ispitati razlike u učestalosti korištenja interneta, aktivnostima, motivaciji, otkrivanju sadržaja na društvenim mrežama te otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u* kod učenika 4. razreda osnovne škole s obzirom na razinu roditeljskog nadzora.
3. Ispitati spolne razlike kod učenika s obzirom na posjedovanje *Facebook* profila te spolne razlike u učestalosti korištenja interneta, aktivnostima, motivaciji, otkrivanju sadržaja na društvenim mrežama, otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u* te u stupnju roditeljskog nadzora učenika 4. razreda osnovne škole.

2.3 Hipoteze

H1: Očekuje se kako će učenici češće percipirati nisku razinu roditeljskog nadzora nego visoku.

H2a: Postoji značajna razlika u broju sudionika koji imaju *Facebook* profil ovisno dolaze li iz grupe visokog ili niskog percipiranog roditeljskog nadzora. Pretpostavlja se da će više učenika iz skupine s visokim percipiranim nadzorom izjavljivati da nema *Facebook* profil.

H2b: Postoji značajna razlika u učestalosti korištenja interneta, provođenju vremena u različitim aktivnostima i motivaciji za korištenjem interneta kod učenika s obzirom na razinu roditeljskog nadzora. Pretpostavlja se kako će učenici koji percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora dnevno provoditi manje vremena na internetu te manje sudjelovati u različitim aktivnostima na internetu zbog roditeljskog ograničenja vremena korištenja istog. Budući da se odnos roditeljskog nadzora i motivacije za pristupom interneta nije izučavao, u ovoj fazi neće se pretpostaviti smjer odnosa ovih varijabli.

H2c: Postoji značajna razlika u otkrivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u* kod učenika s obzirom na percipiranu razinu roditeljskog nadzora. Pretpostavlja se kako će učenici koji percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora rjeđe objavljivati slike, statue i linkove na društvenim mrežama te će imati manje objavljenih osobnih informacija na *Facebook-u* kao što su kućna adresa, broj telefona i ime škole od učenika koji percipiraju nisku razinu roditeljskog nadzora iz razloga što su upoznatiji s mogućim opasnostima objavljivanja istog.

H3a: Postoji značajna razlika u odnosu broja dječaka i djevojčica koji posjeduju *Facebook* profil. Pretpostavlja se kako će dječaci češće navoditi da imaju *Facebook* u usporedbi s djevojčicama.

H3b: Postoji značajna razlika u učestalosti korištenja interneta, provođenju vremena u različitim aktivnostima i u motivaciji za pristupanjem internetu između dječaka i djevojčica. Pretpostavlja se kako će dječaci dnevno provoditi više vremena na internetu te će više igrati igrice i slušati glazbu zbog tendencije da budu na internetu više usmjereni na zabavu, dok će djevojčice češće tražiti informacije vezane uz školu i dopisivati se s prijateljima. Pretpostavlja se kako djevojčice imaju pragmatičniji pogled na internet te ga češće koriste u informativne svrhe i u svrhe komuniciranja s prijateljima. Djevojčice će češće pristupati internetu jer se žele družiti i trebaju informacije vezane uz školu, dok će dječaci češće pristupati internetu zbog odlaganja dosade i želje da ne budu drugačiji od drugih u svrhu socijalne kompenzacije i izgradnje socijalnog identiteta.

H3c: Postoji značajna razlika u otkrivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u* između dječaka i djevojčica. Pretpostavlja se kako će djevojčice češće objavljivati sadržaje na internetu, jer one češće koriste socijalne mreže za društveno povezivanje i postavljanje fotografija. Pretpostavlja se kako će dječaci češće otkrivati osobne informacije na *Facebook-u*, budući da je manje vjerojatno da će djevojčice dijeliti informacije koje ih direktno identificiraju.

H3d: Postoji značajna razlika u razini roditeljskog nadzora između dječaka i djevojčica. Pretpostavlja se kako će djevojčice iskazivati da doživljavaju izraženiji roditeljski nadzor, budući da postoji tradicionalna razlika u odgoju, ali i zbog povećane opasnosti od neželjenih kontakata što povećava roditeljsku zabrinutost.

3. Metoda

3.1 Sudionici

Sudionike u istraživanju čini poduzorak sudionika odabranih po slučaju iz većeg istraživanja. U istraživanju je sudjelovalo 388 sudionika, od čega ih je 50.5% bilo ženskog spola, a 49.5% muškog. Sudionici su bili učenici četvrtih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Raspon dobi kreće se od 9 do 11 godina, a prosječna dob sudionika je 9.81 godina ($SD=.451$).

3.2 Instrumenti

Upitnik sociodemografskih obilježja

Upitnik sociodemografskih obilježja koji je konstruiran za potrebe istraživanja sadrži pitanja vezana za spol sudionika, dob, vrstu škole, razred, školski uspjeh, obrazovanje roditelja, broj članova u obitelji te osnovne informacije vezane uz korištenje interneta (dostupnost, način pristupanja i količina provedenog vremena na internetu).

Anketni upitnik aktivnosti na internetu (Šincek, Tomašić Humer, Duvnjak i Milić, 2015)

Anketni upitnik aktivnosti na internetu konstruiran je za potrebe projekta te mjeri količinu vremena koju djeca provode u različitim aktivnostima na internetu. Upitnik se sastoji od 7 tvrdnji pri čemu je zadatak sudionika na skali od 5 stupnjeva (od „nikad“ do „više od 5 sati“) označiti u kolikoj mjeri se svaka pojedina tvrdnja odnosi na njih, odnosno koliko vremena dnevno utroše na svaku pojedinu aktivnost. Primjeri nekih od čestica su: „Igram igrice“, „Slušam glazbu“ i „Dopisujem se s prijateljima“. Ukupni rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora sudionika, pri čemu je najniži rezultat 1, a najviši 5.

Anketni upitnik motivacije za korištenje interneta (Šincek, Tomašić Humer, Duvnjak i Milić, 2015)

Anketni upitnik motivacije za korištenje interneta konstruiran je za potrebe projekta kako bi se ispitala motiviranost učenika za korištenjem interneta, odnosno kako bi se istražilo koji je najčešći razlog njihovog pristupanja internetu. Upitnik se sastoji od 6 tvrdnji pri čemu je zadatak sudionika na skali od 3 stupnja (od „nikada“ do „često“) označiti u kolikoj mjeri se pojedina tvrdnja odnosi na njih. Primjeri čestica su: „Internetu pristupam jer mi je dosadno“ i „Internetu pristupam jer ne mogu bez njega“. Ukupni rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora sudionika, pri čemu je najniži rezultat 1, a najviši 3.

Anketni upitnik objavljivanja sadržaja na društvenim mrežama (Šincek, Tomašić Humer, Duvnjak i Milić, 2015)

Anketni upitnik objavljivanja sadržaja na društvenim mrežama konstruiran je za potrebe projekta kako bi se ispitalo koliko često djeca objavljuju različite sadržaje na društvenim mrežama. Upitnik se sastoji od 11 tvrdnji koje ispituju koliko često djeca objavljuju svoje slike, slike svoje obitelji i prijatelja, statuse, video uratke i isječke (*clipove*) na društvenim mrežama. Zadatak sudionika je odrediti na skali od 5 stupnjeva koliko se svaka tvrdnja odnosi na njih same („ne koristim društvene mreže“ do „često“). Primjeri nekih od čestica su: „*Slike na kojima sam ja*“ i „*Statuse koji sadrže citate*“. Ukupni rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora sudionika, pri čemu je najniži rezultat 1, a najviši 5.

Anketni upitnik otkrivanja osobnih informacija na Facebooku (Šincek, Tomašić Humer, Duvnjak i Milić, 2015)

Anketni upitnik otkrivanja osobnih informacija na *Facebook-u* konstruiran je za potrebe projekta te ispituje dostupnost osobnih informacije na *Facebook-u* kod djece. Upitnik se sastoji od 8 čestica pri čemu je zadatak sudionika označiti na skali od 5 stupnjeva (od „Javno, svima“ do „Nemam Facebook“) koliko se određena tvrdnja odnosi na njih same. Primjeri nekih od čestica su: „*Spol*“, „*Kućnu adresu*“ i „*Broj telefona*“. Ukupni rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora sudionika, pri čemu je najniži rezultat 1, a najviši 5. Viši rezultat ukazuje na manje otkrivanja, odnosno na manje dostupnih osobnih informacija na *Facebook-u*.

Upitnik roditeljskog nadzora (URK; Šincek, Tomašić Humer, Duvnjak i Milić, 2015)

Za potrebe ovog istraživanja konstruiran je Upitnik roditeljskog nadzora kako bi se ispitala procjena učenika o upoznatosti roditelja s njihovim ponašanjem na internetu. Upitnik se sastoji od 8 tvrdnji pri čemu sudionici odgovaraju „da“ ukoliko se slažu s pojedinom tvrdnjom, odnosno „ne“ ukoliko se ne slažu. Dvije tvrdnje odnose se na manju kontrolu roditelja nad korištenjem interneta („*Roditelji mi dopuštaju da koristim internet kad god želim*“ i „*Roditelji mi dopuštaju da računalo i internet koristim koliko god želim*“). Neke od tvrdnji koje se odnose na veću razinu kontrole su „*Roditelji nadgledaju moje korištenje društvenih mreža*“, „*Poštujem pravila koja su mi roditelji postavili oko korištenja/upotrebe interneta*“. Ukupni rezultat se formira kao aritmetička sredina odgovora sudionika, pri čemu je najniži rezultat 1, a najviši 2. Viši rezultat ukazuje na nižu razinu roditeljskog nadzora.

3.3 Postupak

Podaci dobiveni u ovom istraživanju dio su nacionalnog istraživanja o korištenju informacijsko-komunikacijskih tehnologija djece i mladih u Republici Hrvatskoj kojeg je financirala Europska unija u okviru projekta „*Safer Internet Centre Croatia – Making internet a good and safe place*“. U istraživanju je sudjelovalo 90 osnovnih i srednjih škola iz 22 grada u Republici Hrvatskoj. Škole su izabrane na način da su se iz svake županije odabirale škole iz većeg grada, odnosno županijskog središta, manjeg grada i manjeg mjesta u svakoj pojedinoj županiji. Sukladno tome, u gradovima su u istraživanje uključivane osnovne i srednje škole, a u manjim mjestima samo osnovne škole. Cilj istraživanja bio je razumjeti prirodu korištenja informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) djece i mladeži u Republici Hrvatskoj, njihove korelate te rizike korištenja istih.

Prije same provedbe istraživanja ravnateljima svake pojedine škole je poslana zamolba za odobrenjem sudjelovanja u istraživanju. U istraživanju su sudjelovali učenici i nastavnici. Uključeni su učenici četvrtih, šestih i osmih razreda osnovne škole te učenici drugih i četvrtih razreda srednje škole. Budući da Etički kodeks istraživanja s djecom (Ajduković i Kolesarić, 2003) nalaže aktivni pristanak roditelja za sudjelovanje u istraživanju djece mlađe od 14 godina, svim roditeljima su poslani obrasci za informirani pristanak. Osim toga, zatražen je i pristanak samih učenika. Dio učenika koji nije dobio pristanak roditelja nije sudjelovao u istraživanju. Istraživanje se provodilo grupno, za vrijeme nastave. Sudionicima je objašnjena svrha istraživanja te im je napomenuto kako je istraživanje anonimno i dobrovoljno te kako mogu odustati sudjelovati u bilo kojem trenutku. Također, učenicima je dana uputa prije samog istraživanja te im je rečeno da mogu u bilo kojem trenutku dizanjem ruke pozvati istraživače ukoliko im je potrebno dodatno pojasniti neko pitanje. Proces prikupljanja podataka u svakoj pojedinoj školi provele su dvije psihologinje zaposlene na projektu i pripremljene za rad s učenicima i za samo istraživanje te su u razredu prilikom ispunjavanja upitnika bile prisutne samo one. Učitelji su s ostalim učenicima, koja nisu donijeli informirani pristanak roditelja ili su samovoljno odustali od istraživanja, bili u drugoj učionici kako bi se osigurala anonimnost sudionika i u što većoj mjeri izoliralo moguće vanjske utjecaje poput buke. Nakon ispunjavanja upitnika učenicima je zahvaljeno na sudjelovanju te im je uručen promotivni materijal Centra za nestalu i zlostavljanu djecu, kao i kontakt informacije ukoliko se odluče potražiti stručnu pomoć.

4. Rezultati

4.1 Deskriptivna analiza

Ukupni rezultati za čestice *Učestalost korištenja interneta radnim danom i vikendom* te subskele *Aktivnosti*, *Motivacije*, *Objavljivanja sadržaja na društvenim mrežama*, *Otkrivanja informacija na Facebook-u* i *Upitnika roditeljskog nadzora* formirani su kao aritmetičke sredine odgovora sudionika kako bi se moglo odgovoriti na neke od postavljenih problema. U Tablici 1. prikazani su deskriptivni podaci za korištene subskele koji ukazuju na to kako sudionici u ovom istraživanju na česticama učestalosti korištenja interneta radnim danom ($M=1.89$, $SD=1.971$) i vikendom ($M=2.71$, $SD=2.634$) postižu prosječne rezultate. Najveća frekvencija odgovora sudionika zabilježena je na broju 1 ($D=1.00$), što je zanimljivo budući da pokazuje kako se prosječni rezultat razlikuje od najučestalije vrijednosti provođenja vremena na internetu. Nadalje, na subskali *Aktivnosti* sudionici postižu niže rezultate ($M=1.98$, $SD=.583$), budući da je najniži rezultat 1, a najviši 4.43, što je malo viši rezultat od najučestalije vrijednosti ($D=1.57$). Zatim, na subskali *Motivacije za pristupanje internetu* postižu iznadprosječne rezultate ($M=1.92$, $SD=.387$) uzevši u obzir da se raspon odgovora sudionika kreće od 1 do 3, pri čemu je najučestalija vrijednost ($D=2.00$) malo viša od prosječne vrijednosti. Slijedi subskala *Objavljivanja različitih sadržaja na društvenim mrežama* ($M=2.14$, $SD=.840$) gdje sudionici postižu niže rezultate koji tendiraju središnjim vrijednostima mogućih raspona odgovora sudionika, budući da se raspon kreće od 1 do 4.55 te su prosječne vrijednosti više od najučestalije vrijednosti ($D=1.00$). Nadalje, na subskali *Otkrivanja osobnih informacija na Facebook-u* sudionici postižu ($M=4.47$, $SD=.830$) iznadprosječne rezultate s obzirom na to da se raspon odgovora sudionika kreće od 1.38 do 5 te su nešto niži od najučestalije vrijednosti ($D=5.00$). Osim toga, na subskali roditeljskog nadzora postižu niže rezultate ($M=1.46$, $SD=.211$) koji tendiraju središnjim vrijednostima s obzirom na to da je najmanji rezultat 1, a najviši 2 te su malo viši od najučestalije vrijednosti ($D=1.38$) koji su davali sudionici.

Za provjeru normalnosti distribucija korišten je Kolmogorov – Smirnovljev test koji je pokazao kako distribucija rezultata kod svih varijabli značajno odstupa od normalne ($p<.01$). Vizualnom inspekcijom histograma uočeno je kako su čestice koje ispituju učestalost korištenja interneta radnim danom i vikendom te subskala *Aktivnosti* pozitivno asimetrično distribuirane, dok subskele *Motivacija za pristupanje internetu*, *Objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama*, *Otkrivanje informacija na Facebook-u* i *Upitnik roditeljskog nadzora* u manjoj mjeri odstupaju od normalne distribucije. S obzirom na to da se takve distribucije rezultata očekuju u populaciji, smatra se opravdanim koristiti parametrijske postupke. Osim toga, Field (2013) naglašava da se

ne treba u potpunosti osloniti samo na Kolmogorov – Smirnovljev test zbog njegovih ograničenja, kao što je i veličina uzorka, te stoga predlaže njegovo korištenje u kombinaciji s drugim pokazateljima normalnosti distribucije, poput asimetričnosti i spljoštenosti, pri čemu bi indeks asimetričnosti trebao biti manji od tri, a indeks spljoštenosti manji od deset. Budući da se sve vrijednosti indeksa asimetričnosti i spljoštenosti nalaze unutar ovog raspona, u daljnjoj obradi rezultata korišteni su parametrijski postupci.

Tablica 1. Deskriptivni podaci za pojedine čestice Učestalost korištenja internetom radnim danom i vikendom te subskale Aktivnosti, Motivacije, Objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama, Otkrivanje informacija na Facebook-u i Upitnika roditeljskog nadzora ($N=388$)

Varijabla	M	SD	Min (Tmin)	Max (TMax)	K-S
Učestalost radnim danom	1.89	1.971	0 (0)	12 (12)	0.25**
Učestalost vikendom	2.71	2.634	0 (0)	12 (12)	0.20**
Aktivnosti	1.98	0.583	1 (1)	4.43 (5)	0.15**
Motivacija	1.92	0.387	1 (1)	3 (3)	0.11**
Objavljivanje sadržaja na dr. mrežama	2.14	0.840	1 (1)	4.55 (5)	0.17**
Otkrivanje informacija na Fb	4.47	0.830	1.38 (1)	5 (5)	0.40**
Roditeljski nadzor	1.46	0.211	1 (1)	2 (2)	0.16**

** $p < .01$ legenda: M - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, Min - najniži rezultat, Tmin - teorijski najniži rezultat, Max - najviši rezultat, Tmax - teorijski najviši rezultat, K-S – Kolmogorov-Smirnovljev test

Osim ukupnog rezultata na skalama, analizirani su i odgovori po pojedinim česticama. Što se tiče učestalosti provođenja vremena na internetu radnim danom najveća frekvencija odgovora zabilježena je na jednom satu (23.2%), isto kao i vikendom (17.5%), što ukazuje na to kako djeca u najvećoj mjeri koriste internet jedan sat dnevno. Na subskali *Aktivnosti* najveća frekvencija odgovora bila je na učestalosti manje od jednog sata dnevno na ponašanjima koja uključuju igranje igrice (52.3%), slušanje glazbe (60.3%), dopisivanje s prijateljima (47.7%) te traženju podataka koji im trebaju (41.8%). Oko polovice sudionika je odgovorilo kako nikada ne traže podatke koji su zanimljivi (45.9%) te kako nikada ne prate grupe na društvenim mrežama (53.9%). Na subskali *Motivacije za pristupanje internetu* sudionici su u najvećoj mjeri odgovarali kako rijetko pristupaju internetu zbog odlaganja dosade (47.2%), dok često traže zanimljive informacije (55.4%). Nadalje, 48.5% sudionika navodi kako rijetko traži informacije potrebne za školu, dok ih 36.3% pristupa internetu iz želje za druženjem. Zanimljiv podatak je kako 76.8% sudionika navodi kako im

potreba da se ne razlikuju od drugih nikada nije bila razlog za pristup internetu, dok ih 15.7% navodi da ih ta potreba rijetko motivira, a 6.4% često. Zatim, prilikom analize čestica na subskali *Objavlivanja sadržaja na društvenim mrežama* uočeno je kako većina sudionika ne koristi društvene mreže ili, ukoliko koriste, nikada ne objavljuju sadržaje na njima i u svim česticama je tu zabilježena najveća frekvencija odgovora što nije iznenađujuće uzme li se u obzir činjenica kako sudionici u ovom istraživanju imaju deset godina. Analizirajući odgovore sudionika na subskali *Otkrivanja osobnih informacija na Facebook-u* uočeno je kako 27.3% sudionika ima profil na *Facebook-u* unatoč ograničenju u postavkama gdje je za pristup toj društvenoj mreži potrebno imati 13 godina. Kada se uspoređi korištenje društvenih mreža općenito i korištenje *Facebook-a* uočava se kako znatno veći broj djece iskazuje kako koriste različite društvene mreže nego *Facebook*.

4.2 Obilježja roditeljskog nadzora

Analizirajući odgovore svih 388 sudionika na subskali *Roditeljskog nadzora* uočava se kako 62.6% sudionika navodi kako roditelji ograničavaju njihovo korištenje interneta, dok ih 79.4% navodi kako roditelji ograničavaju korištenje i interneta i računala. Pokazalo se da 51.3% sudionika razgovara s roditeljima o sadržaju koji objavljuju, no 54.9% njih navodi kako roditelji ne nadgledaju njihovo korištenje društvenih mreža. Potrebno je naglasiti i kako 90.2% sudionika iskazuje kako poštuje pravila roditelja o korištenju interneta.

Za potrebe istraživanja ovog problema sudionici su iz poduzorka ($N=388$) podijeljeni u dvije skupine: na one koji percipiraju izrazito nisku ($n=129$) i one koji percipiraju izrazito visoku ($n=104$) razinu roditeljskog nadzora kako bi se provjerilo percipiraju li sudionici u većoj mjeri nisku ili visoku razinu roditeljskog nadzora. Kao kriterij raspodjele sudionika u skupine korišteno je 30% najnižih i 30% najviših rezultata na percipiranom roditeljskom nadzoru. Grupe nisu u potpunosti ujednačene po broju sudionika, no budući da je to prikaz stvarnog realnog stanja u populaciji smatra se kako ih je opravdano uspoređivati.

U okviru drugog problema nastojalo se ispitati postoje li razlike u percipiranoj razini roditeljskog nadzora s obzirom na posjedovanje *Facebook* profila. Hi kvadrat nije značajan, što ukazuje na to da je među onima koji imaju *Facebook* profil podjednak broj onih koji roditeljski nadzor percipiraju visokim i onih koji ga percipiraju niskim. Isto vrijedi i za sudionike koji nemaju taj profil.

Tablica 2. Rezultati hi kvadrat testa za odnos broja sudinika s percipiranim visokim i niskim roditeljskim nadzorom, a koji posjeduju ili ne posjeduju *Facebook* profil ($N=223$)

		Posjedovanje Fb profila		χ^2	p
		Imam	Nemam		
		f (teor. f)	f (teor. f)		
Roditeljski nadzor	Niski	38 (42)	87 (83)	1.331	.249
	Visoki	37 (33)	61 (65)		

legenda: f - frekvencija, (teor.f) - teorijska frekvencija, χ^2 – Hi-kvadrat, p - značajnost

Zatim, nastojalo se ispitati postoje li razlike između sudionika koji percipiraju nisku razinu roditeljskog nadzora i onih koji percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora u učestalosti korištenja interneta radnim danom i vikendom, aktivnostima i motivaciji za pristupanje internetu. Rezultati su prikazani u tablici 3. Sudionici koji percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora ($M=2.37$, $SD=.922$) provode više vremena dnevno u dopisivanju s prijateljima nego što to čine sudionici koji percipiraju nisku razinu nadzora ($M=1.97$, $SD=1.023$). Utvrđena je statistički značajna razlika u traženju podataka koji su zanimljivi, pri čemu sudionici koji percipiraju visoku razinu nadzora ($M=2.03$, $SD=1.004$) postižu više rezultate od sudionika koji percipiraju nisku razinu nadzora ($M=1.72$, $SD=.875$). Na subskali *Aktivnosti* razlike se nisu pokazale značajnima na ponašanjima koja mjere igranje igrice, slušanje glazbe, objavljivanje postova, praćenje grupa i traženje podataka koji su potrebni za školu, što znači kako se sudionici koji percipiraju visoku i sudionici koji percipiraju nisku razinu nadzora ne razlikuju u vremenu koje utroše dnevno na te aktivnosti.

Sudionici koji percipiraju visoku razinu nadzora ($M=2.18$, $SD=.713$) češće pronalaze motivaciju za pristupanje internetu u traženju informacija vezanih za školu od sudionika s niskom razinom nadzora ($M=1.89$, $SD=.707$). Isto tako, utvrđena je statistički značajna razlika u pristupu internetu zbog želje za druženjem, pri čemu sudionici s visokom razinom nadzora ($M=2.26$, $SD=.796$) postižu više rezultate od sudionika s niskom razinom nadzora ($M=1.98$, $SD=.867$). Razlike se nisu pokazale značajnima u pristupu internetu zbog smanjenja dosade, traženja zanimljivosti, želje da se ne bude drugačiji od drugih i pristupu zbog činjenice da se ne može bez interneta, što ukazuje na to da se sudionici s visokom razinom nadzora ne razlikuju od sudionika s niskom razinom nadzora u tim ponašanjima.

Konačno, nije utvrđena statistički značajna razlika u učestalosti korištenja interneta radnim danom i vikendom što ukazuje na to da se sudionici ne razlikuju po vremenu koje provode na internetu, bez obzora na percipiranu razinu roditeljskog nadzora.

Tablica 3. Razlike u učestalosti korištenja interneta, aktivnostima i motivaciji za pristupanje internetu kod sudionika s percipiranim visokim i niskim roditeljskim nadzorom ($N=233$)

Varijabla	Niski		Visoki		t	p
	M	SD	M	SD		
Učestalost radnim danom	1.90	2.172	1.85	1.628	-.192	.848
Učestalost vikendom	2.71	2.795	2.67	2.513	-.108	.914
Aktivnosti						
Igranje igrica	2.57	.905	2.50	.906	-.517	.606
Slušanje glazbe	2.31	.925	2.39	.807	.687	.492
Dopisivanje	1.97	1.023	2.37	.922	3.147	.002*
Objavljivanje postova	1.39	.713	1.45	.655	.657	.512
Praćenje grupa	1.59	.992	1.75	.861	1.311	.191
Traženje pod. (potrebni)	1.76	.929	1.97	.906	1.750	.082
Traženje pod. (zanimljivi)	1.72	.875	2.03	1.004	2.457	.015*
Motivacija						
Dosada	2.14	.784	2.14	.703	.026	.980
Traženje zanimljivosti	2.48	.652	2.53	.590	.640	.523
Traženje info.	1.89	.707	2.18	.713	3.051	.003*
Želja za druženjem	1.98	.867	2.26	.796	2.471	.014*
Pristup jer ne može bez interneta	1.56	.861	1.47	.683	-.914	.362
Pristup da ne bude drugačiji od drugih	1.25	.550	1.26	.549	-.187	.852

* $p < .05$ legenda: M - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, t – t-test, p - značajnost

U okviru drugog problema nastojalo se ispitati postoje li razlike između sudionika koji percipiraju nisku razinu roditeljskog nadzora i sudionika koji percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora u objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u*, pri čemu su iz obrade isključeni sudionici koji ne koriste društvene

mreže i *Facebook*. Stoga je obrada za objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama provedena na 126 sudionika koji koriste društvene mreže, a za otkrivanje osobnih podataka na *Facebook-u* na 74 sudionika koji koriste *Facebook*. Rezultati su prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Razlika u objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na Facebook-u sudionika s percipiranim visokim i niskim roditeljskim nadzorom

Varijabla	Niski		Visoki		t	p	
	N	M	SD	M			SD
		54		72			
Objavljivanje sadržaja							
Slike sebe		2.89	1.003	3.03	.964	.782	.436
Slike obitelji		2.37	.734	2.85	.974	3.133	.002*
Slike prijatelja		2.70	.944	2.81	.850	.625	.533
Statusi o sebi		2.41	.765	2.46	.821	.358	.721
Statusi o drugima		2.17	.505	2.38	.740	1.877	.063
Statusi sa citatima		2.24	.581	2.51	.888	2.083	.039*
Statuse s lokacijama		2.19	.479	2.35	.695	1.548	.124
Linkovi pjesama		3.06	1.140	2.88	1.113	-.889	.376
Poučni sadržaji		2.61	.878	2.74	1.007	.742	.459
Zanimljivi clipovi		3.17	1.145	3.00	1.163	-.803	.424
Linkovi na Ask.fm		2.20	.626	2.22	.587	.169	.866
	N		36			38	
Otkrivanje informacija							
Spol		3.32	1.068	3.36	1.046	.184	.854
Datum rođenja		3.45	.950	3.03	1.134	-1.721	.090
Kućna adresa		3.82	.609	3.61	.728	-1.308	.195
Ime škole		3.39	.974	3.17	1.000	-.993	.324
Status veze		3.84	.594	3.64	.931	-1.113	.270
Broj telefona i mobitela		3.63	.675	3.39	.934	-1.275	.207
E-mail adresa		3.76	.675	3.61	.871	-.836	.406
Religijsko opredjeljenje		3.82	.609	3.44	1.027	-1.880	.065

*p<.05 legenda: M - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, t – t-test, p - značajnost

Utvrđena je statistički značajna razlika u objavljivanju slika svoje obitelji, pri čemu sudionici koji percipiraju visoku razinu nadzora ($M=2.85$, $SD=.974$) objavljuju češće slike obitelji od sudionika koji percipiraju nisku razinu nadzora ($M=2.37$, $SD=.734$). Isto tako, sudionici koji percipiraju visoku razinu nadzora ($M=2.51$, $SD=.888$) objavljuju češće statuse koji sadrže citate od sudionika s niskom razinom nadzora ($M=2.24$, $SD=.581$). Nisu utvrđene statistički značajne razlike u ostalim česticama što ukazuje na to da se sudionici ne razlikuju u objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama u tim česticama.

Na subskali *Otkrivanja osobnih informacija na Facebook-u* vrijednosti se kreću od 1 do 4, pri čemu vrijednost 1 označava dostupnost podataka „javno, svima“, vrijednost 2 se odnosi na dostupnost podataka „svim mojim prijateljima“, vrijednost 3 označava dostupnost „samo nekim prijateljima“, dok se vrijednost 4 odnosi na „nikada ne objavljujem te informacije“. Ispitujući razlike u otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u* nisu utvrđene statistički značajne razlike što ukazuje na to da se sudionici ne razlikuju u otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u*, bez obzira na percipiranu razinu roditeljskog nadzora.

4.3 Spolne razlike u posjedovanju Facebook profila, u učestalosti korištenja interneta, aktivnostima, motivaciji, objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na Facebook-u te u percipiranoj razini roditeljskog nadzora

U okviru trećeg problema nastojalo se ispitati postoje li spolne razlike u posjedovanju *Facebook* profila.

Tablica 5. Rezultati hi kvadrat testa za frekvencije spola s obzirom na posjedovanje *Facebook* profila ($N=368$)

		Posjedovanje Fb profila		χ^2	p
		Imam	Nemam		
		f (teor. f)	f (teor. f)		
Spol	Dječaci	72 (62.2)	111 (120.8)	4.692	.030*
	Djevojčice	53 (62.8)	132 (122.8)		

* $p < .05$ legenda: f - frekvencija, (teor.f) - teorijska frekvencija, χ^2 – Hi-kvadrat, p - značajnost

Hi kvadrat pokazuje da kod dječaka više njih nego što se očekuje po teorijskim frekvencijama ima *Facebook* profil, dok kod djevojčica manje njih nego što se očekuje po teorijskim frekvencijama ima isti profil.

Kako bi se odgovorilo na treći problem nastojalo se pronaći odgovor na pitanje postoje li spolne razlike u učestalosti korištenja interneta radnim danom i vikendom, aktivnostima, motivaciji za pristupanje internetu i roditeljskom nadzoru. Rezultati su prikazani u tablici 6.

Tablica 6. Spolne razlike u učestalosti korištenja interneta radnim danom i vikendom, aktivnostima, motivaciji za pristupanje internetu i roditeljskom nadzoru ($N=388$)

Varijabla	Dječaci		Djevojčice		t	p
	M	SD	M	SD		
Učestalost radnim danom	2.25	2.139	1.55	1.731	3.507	.001*
Učestalost vikendom	3.55	2.967	1.94	2.005	6.803	.000*
Aktivnosti						
Igranje igrica	2.85	.967	2.24	.760	6.809	.000*
Slušanje glazbe	2.27	.950	2.43	.818	-1.813	.071
Dopisivanje s prijateljima	2.15	1.021	2.20	.891	-.557	.578
Objavljivanje postova	1.52	.771	1.33	.662	2.658	.008*
Praćenje grupa	1.86	1.078	1.51	.750	3.725	.000*
Traženje pod. (potrebni)	1.85	.994	1.89	.899	-.418	.676
Traženje pod. (zanimljivi)	2.03	1.133	1.69	.860	3.307	.001*
Motivacija						
Dosada	2.21	.761	2.03	.690	2.499	.013*
Traženje zanimljivosti	2.51	.649	2.51	.595	.003	.998
Traženje informacija	1.92	.695	2.14	.711	-2.987	.003*
Želja za druženjem	2.12	.837	2.00	.810	1.455	.146
Pristup jer ne može bez interneta	1.67	.857	1.42	.702	3.075	.002*
Pristup da ne bude drugačiji od drugih	1.37	.653	1.21	.489	2.714	.007*
Roditeljski nadzor	1.48	.211	1.44	.209	1.696	.091

* $p < .05$ legenda: M - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, t – t-test, p - značajnost

Dječaci provode više vremena na internetu radnim danom ($M=2.25$, $SD=2.139$), nego što to čine djevojčice ($M=1.55$, $SD=1.731$). Nadalje, utvrđena je i značajna razlika u provođenju

vremena na internetu vikendom, što ukazuje na to da dječaci ($M=3.55$, $SD=2.967$) provode više vremena na internetu vikendom u odnosu na djevojčice ($M=1.94$, $SD=2.005$).

Prilikom analiziranja razlika na subskali *Aktivnosti* uočava se kako dječaci ($M=2.85$, $SD=.967$) provode više vremena dnevno u igranju igrica, nego što to čine djevojčice ($M=2.24$, $SD=.760$). Također, dječaci češće objavljuju postove ($M=1.52$, $SD=.771$) nego djevojčice ($M=1.33$, $SD=.662$). Isto tako, dječaci ($M=1.86$, $SD=1.078$) češće prate grupe nego što to čine djevojčice ($M=1.51$, $SD=.750$). Razlike su se pokazale značajnima i u traženju podataka koji su zanimljivi, pri čemu dječaci ($M=2.03$, $SD=1.133$) provode više vremena dnevno u toj aktivnosti nego djevojčice ($M=1.69$, $SD=.860$). Razlike se nisu pokazale značajnima u česticama koje ispituju provođenje vremena dnevno u slušanju glazbe, dopisivanju s prijateljima i traženju podataka koji su potrebni za školu, što ukazuje na to da se dječaci i djevojčice ne razlikuju u provođenju vremena dnevno na tim aktivnostima.

Analizirajući razlike na subskali *Motivacije za pristupanje internetu* utvrđene su statistički značajne razlike, pri čemu dječaci ($M=2.21$, $SD=.761$) češće pristupaju internetu zbog odlaganja dosade, u odnosu na djevojčice ($M=2.03$, $SD=.690$). Djevojčice ($M=2.14$, $SD=.711$) češće pristupaju internetu zbog traženja informacija potrebnih za školu nego što to čine dječaci ($M=1.92$, $SD=.695$). Dječaci ($M=1.67$, $SD=.857$) češće pristupaju internetu jer ne mogu bez njega, u odnosu na djevojčice ($M=1.42$, $SD=.702$). Osim toga, dječaci ($M=1.37$, $SD=.653$) češće pristupaju internetu iz želje da ne budu drugačiji od drugih, nego što to čine djevojčice ($M=1.21$, $SD=.489$). Razlike se nisu pokazale značajnima u ostalim česticama što ukazuje na to da se dječaci i djevojčice ne razlikuju po pristupu internetu zbog nečega što ih zanima i zbog želje za druženjem. U percipiranoj razini roditeljskog nadzora nije utvrđena statistički značajna razlika između dječaka i djevojčica što ukazuje na to da se dječaci i djevojčice ne razlikuju po percepciji roditeljskog nadzora.

U okviru trećeg problema nastojalo se ispitati postoje li razlike između dječaka i djevojčica u objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u*, pri čemu su iz obrade isključeni sudionici koji ne koriste društvene mreže i *Facebook*, te u stupnju roditeljskog nadzora. Stoga je prvi niz obrada proveden na 195 sudionika koji koriste razne društvene mreže, a drugi na 121 sudioniku koji koristi *Facebook*. Rezultati su prikazani u tablici 7.

Tablica 7. Spolne razlike u objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na Facebook-u

Varijabla	Dječaci		Djevojčice		t	p	
	N	M	SD	M			SD
Objavljivanje sadržaja							
Svoje slike		2.88	.886	2.97	1.035	-.687	.493
Slike obitelji		2.65	.894	2.55	.848	.804	.423
Slike prijatelja		2.80	1.001	2.75	.907	.399	.691
Statusi o sebi		2.53	.833	2.23	.603	2.863	.005*
Statusi o drugima		2.42	.735	2.21	.611	2.110	.036*
Statusi sa citatima		2.43	.791	2.31	.680	1.077	.283
Statusi s lokacijama		2.39	.731	2.21	.558	1.857	.065
Linkovi pjesama		3.35	1.240	2.67	.990	4.272	.000*
Poučni sadržaji		2.97	1.119	2.53	.873	3.082	.000*
Zanimljivi clipovi		3.48	1.240	2.74	1.036	4.527	.000*
Linkovi na Ask.fm		2.26	.714	2.14	.474	1.366	.174
	N		71		50		
Otkrivanje informacija							
Spol		3.17	1.095	3.44	1.033	-1.386	.169
Datum rođenja		3.13	1.120	3.06	1.058	.334	.739
Kućna adresa		3.51	.860	3.76	.555	-1.964	.052
Ime škole		3.10	1.058	3.34	.939	-1.321	.189
Status veze		3.52	.998	3.72	.640	-1.334	.185
Broj telefona		3.37	.930	3.62	.635	-1.784	.077
E-mail adresa		3.54	.923	3.78	.648	-1.714	.089
Religijsko opredjeljenje		3.45	.968	3.78	.648	-2.241	.027*

* $p < .05$ legenda: M - aritmetička sredina, SD - standardna devijacija, t – t-test, p - značajnost

Prilikom analize razlika na subskali *Objavljivanja sadržaja na društvenim mrežama* s obzirom na spol utvrđene su statistički značajne razlike, pri čemu dječaci ($M=2.53$, $SD=.833$) češće objavljuju statute o sebi u odnosu na djevojčice ($M=2.23$, $SD=.603$). Dječaci ($M=2.42$, $SD=.735$) češće objavljuju statute o drugima u odnosu na djevojčice ($M=2.21$, $SD=.611$). Također, dječaci

($M=3.35$, $SD=1.240$) objavljuju češće linkove pjesama na društvenim mrežama, nego što to čine djevojčice ($M=2.67$, $SD=.990$). Osim toga, dječaci ($M=2.97$, $SD=1.119$) češće objavljuju poučne sadržaje nego djevojčice ($M=2.53$, $SD=.873$). Isto tako, dječaci ($M=3.48$, $SD=1.240$) češće objavljuju zanimljive *clipove* u odnosu na djevojčice ($M=2.74$, $SD=1.036$). Nisu potvrđene statistički značajne razlike u ostalim česticama što ukazuje na to da se dječaci i djevojčice ne razlikuju u objavljivanju tih sadržaja na društvenim mrežama.

Analizirajući spolne razlike na subskali *Otkrivanje osobnih informacija na Facebook-u* utvrđene su statistički značajne razlike, pri čemu viši rezultat označava niže otkrivanje, odnosno manje dostupnih osobnih informacija na *Facebook-u*. Dječaci ($M=3.45$, $SD=.968$) imaju uglavnom dostupne informacije o religijskom opredjeljenju samo nekim prijateljima, dok djevojčice ($M=3.78$, $SD=.648$) taj tip informacija nikada ne objavljuju na *Facebook-u*. Nisu utvrđene statistički značajne razlike u otkrivanju ostalih informacija na *Facebook-u* između dječaka i djevojčica, što ukazuje na to da se dječaci i djevojčice ne razlikuju u otkrivanju tih informacija.

5. Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati obilježja roditeljskog nadzora, razlike u broju sudionika koji posjeduju i neposjeduju *Facebook* profil u skupinama s percipiranim visokim odnosno niskim roditeljskim nadzorom, razlike u ponašanjima na internetu s obzirom na razinu roditeljskog nadzora te ispitati spolne razlike u posjedovanju *Facebook* profila, u ponašanjima na internetu i razini roditeljskog nadzora učenika 4. razreda osnovne škole u Republici Hrvatskoj. Prije provjere hipoteza analizirana je učestalost odgovora na pojedinim česticama provođenja vremena na internetu radnim danom i vikendom te na subskalama *Aktivnosti*, *Motivacije za pristupanje internetu*, *Objavljivanja sadržaja na društvenim mrežama*, *Otkrivanja informacija na Facebook-u* te *Upitnika roditeljskog nadzora*. Prema dobivenim podacima najveći broj učenika provodi na internetu radnim danom malo više od 1 i pol sata dnevno, a vikendom nešto više od 2 i pol sata, što je u skladu s istraživanjima koja govore kako djeca u najvećoj mjeri na internetu provode do jedan i pol sata dnevno (Livingstone i sur., 2011; Nikodem i sur., 2014; Puharić i sur., 2014). Navedeno ukazuje na to da učenici u ovom istraživanju provode podjednako vremena na internetu u odnosu na učenike iz drugih istraživanja, a u spomenutim istraživanjima su sudjelovali stariji sudionici, što je vrlo važan podatak s obzirom na to su sudionici ovog istraživanja desetogodišnjaci.

Osim toga, sudionici ovog istraživanja provode vrijeme tijekom dana u različitim aktivnostima koja uključuju igranje igrice, slušanje glazbe, dopisivanje s prijateljima i traženje

podataka koji su im potrebni za školu što se slaže s drugim istraživanjima (Potočnik, 2006; Lenhart i sur., 2011). Kao razloge pristupanju internetu djeca najčešće navode kako time nastoje izbjeći dosadu i tražiti zanimljive informacije. Nalaz je u skladu s istraživanjem koje su proveli Carević i suradnici (2012) i u kojem su utvrdili kako većina djece koristi internet u svrhu razonode. Rezultati ovog istraživanja ukazuju na to kako veći broj djece ne koristi društvene mreže i nema profil na *Facebook-u*, a ukoliko ima ne objavljuje sadržaje niti daje osobne informacije na njemu. Ovakvi rezultati nisu iznenađujući budući da su sudionici premladi za korištenje te društvene mreže. Iako ne bi smjeli imati profil do 13-te godine, četvrtina desetogodišnjaka iz ovog istraživanja koristi *Facebook*. Većina ipak ne koristi *Facebook*, kao ni društvene mreže, ali je broj korisnika različitih društvenih mreža veći nego broj korisnika *Facebook-a*. Moguće je kako je to posljedica postavljenog dobnog ograničenja za korištenje *Facebook-a* ili roditeljskog utjecaja, budući da su roditelji osvjешteni oko negativnih strana korištenja te društvene mreže.

Analizom obilježja roditeljskog nadzora nastojalo se odgovoriti na prvi problem ovog istraživanja. Utvrđeno je kako djeca češće percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora, odnosno češće navode kako roditelji nadziru njihovo korištenje interneta. Dobiveni rezultati nisu u skladu s očekivanjima, budući da se pretpostavljalo kako će djeca češće percipirati nisku razinu roditeljskog nadzora te hipoteza H1 nije potvrđena. Dostupna istraživanja provedena u Hrvatskoj (Puharić i sur., 2014) ukazuju na to kako velika većina djece slobodno pristupa svim dostupnim sadržajima na internetu. Osim toga, istraživanje koje su proveli Soldatova i Rasskazova (2016) ukazuje na to kako 14% djece navodi kako bi voljeli da njihovi roditelji provode aktivniju ulogu u njihovom korištenju interneta s čime se slažu i nalazi Lenharta i suradnika (2011). Budući da su djeca mlađe dobne skupine, u koju spadaju i sudionici u ovom istraživanju, sklonija imati otvorene profile na društvenim mrežama, pri čemu ih četvrtina ima u potpunosti javan profil (Livingstone i sur., 2011), važno je roditelje poticati na veću intervenciju prilikom njihovog korištenja interneta. Sudionici u ovom istraživanju najčešće ne koriste *Facebook* te stoga nemaju otvorene profile, a ukoliko koriste najčešće iskazuju kako nikada ne objavljuju osobne informacije na njemu, što je ohrabrujuće u odnosu na prethodna istraživanja pod uvjetom da nije samo do načina prikupljanja podataka već da ukazuje na učinke preventivnih aktivnosti.

Djecu treba poticati na sigurno korištenje interneta. Međutim, roditeljima, koji su se kasnije upoznali s tehnologijom, nije lako nadzirati upotrebu interneta jer im nedostaje vještina njegove uporabe. Upravo iz tih razloga potrebno je i nadalje usmjeravati roditelje da razgovaraju o opasnostima interneta sa svojom djecom, o sadržajima koje na internetu objavljuju te bi trebali dogovoriti zajedno s djecom vremenski okvir korištenja računala i pristupanja internetu, kao i

postaviti pravila kojih će se dosljedno pridržavati. Osim što na taj način prate aktivnosti svoje djece, također i ostvaruju bolje odnose, budući da se trude biti uključeni u njihov virtualni život. Istraživanja potvrđuju da je roditeljsko praćenje dosljedno povezano s manje rizičnim ponašanja djece na internetu i neefikasnom upotrebom medija (Bleakley i sur., 2016).

U okviru drugog problema, nastojalo se ispitati postoje li razlike u broju sudionika koji posjeduju i neposjeduju *Facebook* profil u skupinama s percipiranim visokim odnosno niskim roditeljskim nadzorom. Dobiveni rezultati ukazuju da podjednak broj sudionika s visokim i niskim roditeljskim nadzorom ima *Facebook* profil. Stoga, hipoteza H2a nije potvrđena. Nastojalo se ispitati postoje li razlike između sudionika koji percipiraju nisku razinu roditeljskog nadzora i sudionika koji percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora u različitim ponašanjima na internetu. Razlike se nisu pokazale značajnima u varijablama koje ispituju učestalost korištenja interneta što ukazuje na to kako djeca, bez obzira na razinu roditeljskog nadzora, podjednako često koriste internet radnim danom i vikendom. Djeca koja percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora provode više vremena dnevno u dopisivanju s prijateljima i u traženju zanimljivih informacija. Time se hipoteza H2b opovrgava. Djeca koja percipiraju visoku razinu roditeljskog nadzora češće odlaze na internet zbog traženja informacija vezanih za školu i zbog želje za druženjem. Navedeno se može objasniti time kako ih roditelji češće potiču da koriste internet u obrazovne svrhe te im ukazuju na pozitivne strane interneta kao što je druženje s prijateljima. Moguće je kako sudjeluju u aktivnostima zajedno s djecom i njeguju stil povjerenja te su djeca razvila obrasce korištenja interneta u informativne i komunikacijske svrhe. Dobiveni rezultati nisu u skladu s pretpostavkom kako djeca koja percipiraju višu razinu roditeljskog nadzora imaju i ograničeno vrijeme uporabe istog od strane roditelja.

Nadalje, rezultati su pokazali kako učenici koji percipiraju višu razinu roditeljskog nadzora češće objavljuju sadržaje na društvenim mrežama od učenika koji percipiraju nižu razinu roditeljskog nadzora pri čemu češće objavljuju slike svoje obitelji i statuse s citatima. Međutim, učenici se ne razlikuju u otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u*. Dobiveni rezultati nisu u skladu s istraživanjem koje ukazuje na to da djeca koja nemaju dogovor s roditeljima o korištenju interneta, a ukoliko ga imaju ne pridržavaju ga se, češće imaju sklonost rizičnom ponašanju (Nikodem i sur., 2014). Naime, navodi se kako je najčešći oblik rizičnog ponašanja djece na internetu otkrivanje osobnih informacija (Ybarra i Mitchell, 2004). Ovi rezultati su iznenađujući, budući da se pretpostavljalo kako će učenici koji percipiraju nižu razinu roditeljskog nadzora češće objavljivati različite sadržaje na društvenim mrežama i češće otkrivati osobne informacije na *Facebook-u*. Sukladno tome, hipoteza H2c nije potvrđena. Lenhart i suradnici (2011) su utvrdili

da 89% djece navodi kako ima dogovor s roditeljima o tome što smije objaviti i koje osobne podatke smije davati na internetu. Prema tome, moguće je da učenici u ovom istraživanju razgovaraju s roditeljima o osobnim informacijama koje smiju biti dostupne na internetu, bez obzira na to percipiraju li viši ili niži stupanj roditeljskog nadzora. Postoji mogućnost kako djeca koja percipiraju višu razinu roditeljskog nadzora češće upućuju roditelje u sadržaje koje žele objaviti te ih objavljuju uz njihovo dopuštenje. Također, moguće je kako roditelji češće nadgledaju njihovo korištenje interneta, djeca provode više vremena razgovarajući s roditeljima o ponašanjima na internetu te su roditelji upućeni u sadržaje koje objavljuju. Međutim, postoji mogućnost kako viši roditeljski nadzor dovodi do rizičnijeg ponašanja djece na internetu. Soldatova i Rasskazova (2016) navode kako djeca bolje procjenjuju prijetnje na internetu ukoliko su njihovi roditelji skloni objašnjavanju problema i potiču ih na razgovor, dok se pogoršavaju u procjenjivanju prijetnji kada roditelji nameću zabrane i ograničenja bez razgovora i objašnjenja zbog čega to čine. Moguće je da je viši roditeljski nadzor reakcija na rizično ponašanje djeteta pri čemu roditelji pojačavaju nadzor nad djetetovim korištenjem interneta upravo zbog djetetove sklonosti rizičnom ponašanju na internetu. Prema tome, može se zaključiti kako nije dovoljno djecu nadzirati putem značajki roditeljskog nadzora niti putem zabrana o pristupanju pojedinim *web* stranicama. Djecu je važno poticati na sigurno korištenje interneta što se postiže putem podučavanja, ukazivanja povjerenja djetetu i davanja podrške kroz zajedničko korištenje interneta. Stoga, roditelje treba podučiti o načinu na koji usmjeravaju svoju djecu, treba ih se poticati na ulaganje u roditeljsku toplinu te bi se djeca trebala osjećati sigurno razgovarati o mogućnostima interneta s roditeljima.

U okviru trećeg problema nastojalo se ispitati postoje li spolne razlike u posjedovanju *Facebook* profila, pri čemu je dobivena statistički značajna razlika. Rezultati se slažu s početnom pretpostavkom ovog istraživanja kako će dječaci češće navoditi da imaju *Facebook* i time je hipoteza H3a potvrđena. Ispitivane su spolne razlike u različitim ponašanjima djece na internetu i u percipiranoj razini roditeljskog nadzora. Rezultati ukazuju na postojanje razlika u provođenju vremena na internetu radnim danom i vikendom, pri čemu dječaci provode više vremena za računalom u oba slučaja što se slaže s nalazima istraživanja Gross (2004). Navedeno se može objasniti time što djevojčice provode slobodno vrijeme češće u krugu obitelji i prijatelja, dok dječaci češće koriste internetske aktivnosti i češće provode vrijeme na otvorenom (Chien-Hsin i sur., 2009). Dječaci češće igraju igrice, objavljuju postove, prate grupe i traže podatke koji su zanimljivi. Također, češće pronalaze motivaciju za pristup internetu u izbjegavanju dosade, želi da ne budu drugačiji od drugih te češće izražavaju kako pristupaju internetu jer ne mogu bez njega,

dok djevojčice češće odlaze na internet zbog traženja informacija vezanih za školu. Nalazi su u skladu s pretpostavkom kako dječaci to čine u svrhu socijalne kompenzacije i izgradnje socijalnog identiteta, što je potvrdilo i istraživanje koje je provela Vlček (2016). Također, slažu se s pretpostavkom kako dječaci provode više vremena na internetu i radnim danom i vikendom nego djevojčice te kako su češće usmjereni na zabavu prilikom korištenja interneta, dok su djevojčice usmjerenije na obrazovne svrhe što su potvrdila i druga istraživanja (DeBell i Chapman, 2006; Horzum i Bektaš, 2014). Time je hipoteza H3b potvrđena.

Nadalje, dječaci češće provode vrijeme u objavljivanju sadržaja na društvenim mrežama i otkrivanju osobnih informacija na *Facebook-u* čime je hipoteza H3c djelomično potvrđena. Naime, dječaci češće objavljuju statute o sebi i statute o drugima, kao i linkove pjesama te poučne i zanimljive sadržaje u odnosu na djevojčice što je iznenađujuće, budući da se pretpostavljalo kako djevojčice češće koriste socijalne mreže za društveno povezivanje i postavljanje fotografija na što su ukazali Lenhart i suradnici (2011) u svom istraživanju. Zatim, dječaci imaju dostupne osobne informacije na *Facebook-u* kao što je religijsko opredjeljenje uglavnom nekim prijateljima, dok djevojčice navode kako nikada ne objavljuju takvu vrstu informacija. Navedeno se slaže s početnom pretpostavkom ovog istraživanja kako su djevojčice opreznije i kako je manje vjerojatno da će dijeliti na internetu informacije koje ih direktno identificiraju. Rezultati se slažu sa rezultatima Special i Li-Barbera (2012) koji navode kako muški korisnici otkrivaju više osobnih informacija na *Facebook-u*. Nalazi se mogu objasniti time što društvene mreže omogućavaju predstavljanje osoba onakvima kakve žele da ih drugi vide, a to utječe i na razvoj slike o sebi jer je psihološki portret koji oslikavamo o sebi utemeljen djelomično na onome što netko misli o tome kako ga drugi vide (Grgić, 2015), a istraživanja su pokazala kako su dječaci skloniji konformiranju (Salamon, 2007). Budući da su djevojčice po prirodi više socijalno otvorene i društvene u stvarnom svijetu, dječaci nastoje u virtualnom svijetu izgraditi svoj socijalni identitet.

Konačno, analizirajući spolne razlike u percipiranoj razini roditeljskog nadzora nije dobivena značajna razlika čime se hipoteza H3d opovrgava. Dobiveni rezultati se slažu s nalazima Valcke i suradnika (2010) koji nisu utvrdili razliku u roditeljskom nadzoru kod dječaka i djevojčica. Međutim, rezultati nisu u skladu s drugim istraživanjima koja navode kako djevojčice izražavaju veću uključenost svojih roditelja nego dječaci (UNICEF, 2008; Puharić i sur., 2014; Meehan i Hickey, 2016). Može se zaključiti kako roditelji nisu dovoljno upućeni u opasnosti koje korištenje interneta predstavlja za njihovu djecu, bez obzira na spol. Također, moguće je da spolne razlike u razini roditeljskog nadzora nisu vidljive i zbog same dobi sudionika, budući da roditelji

češće nadgledaju kćeri u tinejdžerskoj dobi, jer smatraju da su tada podložnije opasnostima interneta.

Potrebno je naglasiti kako, da bi se omogućio nadzor upotrebe interneta djece, obiteljima je podjednako potrebno tehnološko znanje i roditeljske vještine, kao što su otvorena komunikacija s djecom i konstruktivne povratne informacije. Preporuke za unaprjeđenje sigurnosti djece na internetu su učestaliji razgovori, korištenje interneta zajedno s djecom, upoznavanje djece s načinima nošenja s potencijalnim rizicima, ukazivanje povjerenja djetetu, spremnost na konstruktivno rješavanje problema te pribavljanje sredstava kojima će se omogućiti lakši nadzor ponašanja djece na internetu.

6. Ograničenja, implikacije i prijedlozi za buduća istraživanja

Budući da sve veći broj djece koristi internet svakodnevno u različite svrhe, postoji potreba za istraživanjem njihovog ponašanja prilikom korištenja istog. S obzirom na to da internet skriva brojne opasnosti potrebno je uključiti roditelje u dječje posredovanje korištenja interneta. Iako se u posljednjih desetak godina provode istraživanja koja se bave ovim fenomenom, još uvijek ne postoji jednodimenzionalna operacionalizacija konstrukta roditeljskog nadzora što dovodi do brojnih kontradiktornih nalaza. Navodi se kako je roditeljski nadzor potrebno operacionalizirati s obzirom na dvije temeljne komponente: *bihevioralnu* i *psihološku kontrolu*, te bi se u buduća istraživanja to moglo uključiti. Budući da sudionici u ovom istraživanju pripadaju mlađoj dobnoj skupini, upitnici su sadržavali manji broj pitanja te bi bilo poželjno u sljedećim istraživanjima obuhvatiti još neke aspekte. Osim toga, rezultati u ovom istraživanju dobiveni su na temelju samoprocjene sudionika. Također, postoji i mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora sudionika, budući da je poznato kako se sudionici u psihologijskih istraživanjima često nastoje prikazati boljima nego što jesu.

Zaključno, treba biti oprezan prilikom generaliziranja dobivenih rezultata budući da su sudionici trebali dobiti pristanak roditelja za sudjelovanje u istraživanju. Moguće je da se učenici čiji roditelji nisu dali pristanak za sudjelovanje razlikuju po nekim ključnim obilježjima koja bi možda mogla doprinijeti drugačijim rezultatima istraživanja. U buduća istraživanja bilo bi poželjno uključiti i ispitivanje osobina ličnosti jer se djeca mogu različito ponašati na internetu upravo zbog različitih preferencija prilikom korištenja interneta, kao i zbog različitosti njihovih osobina. Bilo bi poželjno u buduća istraživanja uključiti i roditelje sudionika kako bi se provjerila razlika među njima u procjenjivanju roditeljskog nadzora, razina obrazovanja roditelja koja može

utjecati na stupanj roditeljskog nadzora te bi se mogli ispitati roditeljski internetski stilovi, budući da su oni povezani s internetskim iskustvom, pristupom internetu i korištenjem interneta djece..

S obzirom na dobivene rezultate ovog istraživanja potrebno je osmisliti preventivne i intervencijske programe kojima bi se educiralo roditelje o opasnostima koje krije internet. Time bi se omogućilo roditeljima da budu više uključeni u život svoje djece što bi u konačnici rezultiralo boljim poznavanjem djece, a i boljim odnosima unutar obitelji.

7. Zaključak

Ovo istraživanje imalo je za cilj ispitati obilježja roditeljskog nadzora, razlike u broju sudionika koji posjeduju i neposjeduju *Facebook* profil u skupinama s percipiranim visokim odnosno niskim roditeljskim nadzorom, razlike u ponašanjima na internetu s obzirom na razinu roditeljskog nadzora te ispitati spolne razlike u posjedovanju *Facebook* profila, u ponašanjima na internetu i razini roditeljskog nadzora učenika 4. razreda osnovne škole.

Rezultati pokazuju kako učenici koji percipiraju višu razinu roditeljskog nadzora provode više vremena dnevno u dopisivanju s prijateljima i u traženju podataka koji su zanimljivi, češće pronalaze motivaciju za pristupanje internetu u traženju informacija vezanih za školu i u druženju te češće objavljuju sadržaje na društvenim mrežama od učenika koji percipiraju nižu razinu roditeljskog nadzora. Prilikom ispitivanja spolnih razlika dobiveno je kako dječaci češće izražavaju da imaju otvoren *Facebook* profil te provode više vremena na internetu radnim danom i vikendom od djevojčica. Provode više vremena dnevno u igranju igrica, objavljivanju postova, praćenju grupa i traženju podataka koji su zanimljivi. Također, češće pronalaze motivaciju za pristup internetu u odlaganju dosade i želi da ne budu drugačiji od drugih, a i češće navode kako ne mogu bez interneta, dok djevojčice češće pristupaju internetu zbog traženja informacija vezanih za školu. Osim toga, rezultati su pokazali kako dječaci češće objavljuju statuse o sebi i o drugima, video isječke i zanimljive *clipove* te češće otkrivaju osobne informacije na *Facebook-u* kao što je religijsko opredjeljenje.

Ovo istraživanje nastojalo je odgovoriti na pitanja o ulozi roditelja u korištenju interneta kod djece te ponuditi dodatna objašnjenja o različitim ponašanjima prilikom korištenja interneta kod djece osnovnoškolske dobi.

8. Literatura

- Ables, J.L. (2013). *Status, Likes and Pokes: Self-disclosure and Motivations for Using Facebook*. A Thesis. Graduate Faculty of Baylor University: the Department of Communication.
- Ajduković, M., i Kolesarić, V. (Ur.) (2003). *Etički kodeks istraživanja s djecom*. Zagreb: Vijeće za djecu Vlade Republike Hrvatske, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Aunola, K., Stattin, H. K., i Nurmi, J. (2000). Parenting styles and adolescents' achievement strategies. *Journal of Adolescence*, 23, 205-222.
- Aquilino, W.S., i Supple, A.J. (2001). Long-term Effects of Parenting Practice during Adolescence on Wellbeing: Outcomes in Young Adulthood. *Journal of Family Issues*, 22, 289-308.
- Ayas, T., i Horzum, M.B. (2013). Internet addiction and Internet parental style of primary school students. *Turkish Psychological Counselling and Guidance Journal*, 39(4), 46-57.
- Baumrind, D. (1971). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 887-907.
- Bleakley, A., Ellithorpe, M., i Romer, D. (2016). The Role of Parents in Problematic Internet Use among US Adolescents. *Media and Communication*, 4(3), 24-34.
- Borawski, E.A., Ievers-Landis, C.E., Lovegreen, L.D., i Trapl, E.S. (2003). Parental monitoring, negotiated unsupervised time, and parental trust: The role of perceived parenting practices in adolescent health risk behaviors. *Journal of Adolescent Health*, 33(2), 60-70.
- Boyd, D. (2007). Why Youth Heart Social Network Sites: The Role of Networked Publics in Teenage Social Life. *The Berkman Center for Internet & Society Research at Harvard University*, 16, 119-142.
- Brug, J., van Stralen, M.M, Velde, S.J, Chinapaw, M.J, De Bourdeaudhuij, I, Lien, N. (2012). Differences in weight status and energy-balance related behaviors among schoolchildren across Europe: The ENERGY-project. *PLoS One*.
- Buljan-Flander, G., Karlović, A., i Ćosić I. (2004). Izloženost djece zlostavljanju putem interneta. *Medix*, 54/55(10), 159-161.
- Cankaya, S., i Odabasi, H.F. (2009). Parental controls on children's computer and Internet use. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 1105-1109.

- Carević, N., Mihalić, M., i Sklepić, M. (2012). *Ovisnost o internetu među srednjoškolcima*. Zagreb: Fakultet organizacije i informatike Varaždin.
- Chien-Hsin, L., Shong-Lin, L., i Chin-Pi, W. (2009). The Effects of Parental Monitoring and Leisure Boredom on Adolescents' Internet Addiction. *Adolescence*, 44, 993-1004.
- Christofides, E., Muise, A., i Desmarais, S. (2012). Hey Mom, what's on your Facebook? Comparing Facebook disclosure and privacy in adolescents and adults. *Social Psychological and Personality Science*, 3(1), 48–54.
- Cole, J. (2001). *The UCLA Internet Report: Surveying the Digital Future Year 2*. CA:UCLA Center for Communication Policy. Preuzeto 16.02.2017. s: <http://www.digitalcenter.org/pdf/InternetReportYearTwo.pdf>.
- DeBell, M., i Chapman, C. (2006). *Computer and Internet Use by Students in 2003*. Statistical Analysis Report. National Center for Education Statistics.
- Dufour, M., Brunelle, N., Tremblay, J., Leclerc, D., Cousineau, M., M., Khazaal, Y., Legare, A., A., Rousseau, M., i Berbiche, D. (2016). Gender difference in Internet use and Internet problems among Quebec high school students. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 1-6.
- Eastin, M. S., Greenberg, B. S., i Hofschire, L. (2006). Parenting the internet. *Journal of Communication*, 56, 486-504.
- Fairlie, R.W. (2016). Do Boys and Girls Use Computers Differently, and Does It Contribute to Why Boys do Worse in School Than Girls?. *J. Econ. Anal. Policy*, 16(1), 59-96.
- Field, A.P. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics: And sex and drugs and rock 'n' roll* (4th ed.). London: Sage publications.
- Fogel, J., i Nehmad, E. (2009). Internet social network communities: Risk taking, trust, and privacy concerns. *Computers in Human Behavior*, 25, 153-160.
- Fornier, H., Halilčević, S., Ivašković, T., Janjušević, A., Janjušević, D., Kanjir, S., Katanić, M., Martinovsky, S., Poslon, H.I., i Špuren, F. (2014). Sigurno korištenje interneta i Facebooka. Zagreb: *Udruga za samozastupanje*.
- Grgić, I. (2015). *Efekt online dezinhibicije – na primjeru Facebooka*. Završni rad. Osijek: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku.

- Gross, E.F. (2004). Adolescent Internet use: What we expect, what teens report. *Applied Developmental Psychology*, 25, 633-649.
- Gross, R., i Acquisti, A. (2005). Information revelation and privacy in online social networks. Proceedings of the 2005 ACM workshop on Privacy in the electronic society. New York, NY: ACM, 70-81.
- Gross, E.F., Juvonen, J., i Gable, S.L. (2002). Internet Use and Well-Being in Adolescence. *Journal of Social Issues*, 58(1), 75-90.
- Haddon, L., i Livingstone, S. (2012). *EU Kids Online II: Enhancing Knowledge Regarding European Children's Use, Risk and Safety Online EU Kids Online, Deliverable D1.6*. (LSE, London: EU Kids online.
- Hirschi, T. (2001). *Causes of delinquency*. Piscataway, NJ: Transaction Publishers.
- Horzum, M.B., i Bektaš, M. (2014). Examining the Internet Use Aim and Internet Parental Style of Primary School Students in Terms of Various Variables. *Croatian Journal of Education*, 16(3), 745-778.
- Hrabri telefon i Poliklinika za zaštitu djece i mladih grada Zagreba (2008). *Istraživanje o korištenju Interneta, mobitela i drugih tehnologija*. Preuzeto 17.01.2017. s <http://www.poliklinika-djeca.hr>
- Huang, Y.P. (2002). A study on the network literacy and network usage of elementary school students. Taiwan: University of Tainan: *Master's thesis*.
- Ilišin, V., Bobinac Marinović, A., i Radin, F. (2001). Djeca i mediji: Uloga medija u svakodnevnom životu djece. DZOMM/IDIZ; 2001.
- Kerr, M., Stattin, H., i Burk, W.J. (2010). A reinterpretation of parental monitoring in longitudinal perspective. *Journal of Research on Adolescence*, 20(1), 39-64.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., i Scherlis, W. (1998). A Social Technology That Reduces Social Involvement and Psychological Well-Being?. *American Psychologist*, 53(9), 1017-1031.
- Lenhart, A., Madden, M., i Hitlin P. (2005). *Youth are leading the transition to a fully wired and mobile nation*. Pew internet & American Life Project. Washington, D.C.

- Lenhart, S., Madden, M., Smith, A., Purcell, K., Zickuhr, K., i Rainie, L. (2011). *Teens, Kindness and Cruelty on Social Network Sites*. Pew Research Center's Internet & American Life Project. Washington, D.C.
- Livingstone, S. (2007). Strategies of Parental Regulation in the Media-rich Home. *Computers in Human Behavior*, 23, 920-941.
- Livingstone, S., i Bober, M. (2004). *UK Children Go Online: Surveying the Experiences of Young People and their Parents*. London School of Economics and Political Science. Preuzeto: 15.09.2017. s: <http://www.children-go-online.net>.
- Livingstone, S., i Haddon, L. (2009). EU Kids Online: Final Report. London: EU Kids Online. Preuzeto 09.09.2017. s: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnlineFinalReport.pdf>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., i Ólafsson, K. (2011). Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9-16 year olds and their parents in 25 countries. *EU Kids Online, Deliverable D4*. EU Kids Online Network, London, UK.
- Meehan, S., i Hickey, J. (2016). The Experiences of Irish Parents in the Mediation of Their Children's Use of Internet Connected Devices. *Journal of Psychology and Clinical Psychiatry*, 5(2).
- Nikodem, K., Kudek Mirošević, J., i Bunjevac Nikodem, S. (2014). Internet i svakodnevne obaveze djece. *Soc. ekol. Zagreb*, 23(3), 211-235.
- Patterson, G.R., i Stouthamer-Loeber, M. (1984). The correlation of family management practices and delinquency. *Child Development*, 55, 1299-1307.
- Potočnik., D. (2006). *Posjedovanje i korištenje informatičke i komunikacijske tehnologije*. Preuzeto 15.05.2017. s: <http://www.dunjapotocnik.org>
- Puharić, Z., Stašević, I., Ropac, D., Petričević, N., i Jurišić, I. (2014). Istraživanje čimbenika nastanka ovisnosti o internetu. *Acta Med Croatica*, 68, 361-373.
- Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na Internetu i prevencija ovisnosti. *JAHS*, 1(2), 81-96.

- Ropelato, J. (2006). *Internet Pornography Statistics*. Preuzeto 15.09.2017. s: <http://www.internet-filter-review.toptenreviews.com/internet-pornography-statistics.html>.
- Salamon, M. (2007). *Povezanost roditeljskog ponašanja, lokusa kontrole kod adolescenata i njihove podložnosti vršnjačkom utjecaju*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Smith, L.J., Gradisar, M., i King, D.L. (2015): Parental Influences on Adolescent Video Game Play: A Study of Accessibility, Rules, Limit Setting, Monitoring, and Cybersafety. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 18(5), 1-7.
- Soldatova, G.U., i Rasskazova, E.I. (2016). Adolescent Safety on the Internet. *Russian Education & Society*, 58(2), 133-62.
- Special, W.P., i Li-Barber, K.T. (2012). Self-disclosure and student satisfaction with Facebook. *Computers in Human Behavior*, 28(2), 624–630.
- Stanić, I. (2010). *Ovisnost o internetu, cyber-kockanju – kako ih sprječavati*. Napredak 151 (2), 214-235.
- Subrahmanyam, K., Kraut, R., Greenfield, P. M., i Gross, E.F. (2001). New forms of electronic media: The impact of interactive games and the Internet on cognition, socialization, and behavior. *Handbook of children and the media*, 73-99.
- Šincek, D., Tomašić Humer, J., i Duvnjak, I. (2015). Navike korištenja interneta i njihova uloga doživljavanju neugodnih iskustva na internetu. *Communication and Personality Development*, 143-156.
- Tabone, S., i Messina, L. (2010). Personal uses of internet and perceptions of parental mediation: a research with children 10 and 11 years old. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2, 2077-2082.
- Tosun, L. P. (2012). Motives for facebook use and expressing “true self” on the Internet. *Computers in Human Behavior*, 28(4), 1510–1517.
- Uneri, O.S., i Tandir, C. (2011). Evaluation of Internet addiction in a group of high school students: a cross-sectional study. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 24(24), 265-272.

- UNICEF (2008). *Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima*.
Preuzeto 13.02.2017. s <http://www.unicef.hr>
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., i Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55, 454-464.
- van den Berg, B., i Leenes, R. (2010). Audience Segregation in social network sites. *Second International Conference on Social Computing*, 1111-1116.
- van den Eijnden, R.J, Spijkerman, R., Vermulst, A.A, van Rooij, T.J, i Engels, R.C. (2010)- Compulsive internet use among adolescents: bidirectional parent-child relationships. *J Abnorm Child Psychol*, 38(1), 77-89.
- Vlček, M. (2016). *Ovisnost o računalu kao suvremena bihevioralna ovisnost*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.
- Vuletić, S., Jeličić, A., i Karačić, S. (2014): Bioetičke konotacije interneta. *Diacovensia*, 22(4), 525-558.
- Ybarra, M.L., i Mitchell, K.J. (2004). Youth engaging in online harassment: associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics. *Journal of Adolescence*, 27, 319-336